

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29.03.2012 N 384
Форма N Н-3.03

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор з науково-педагогічної
роботи по організації навчального
процесу та його науково-методичного
забезпечення

_____ О. Н. Романюк
“ _____ ” _____ 201_ року

АВТОМОБІЛЬНІ ДВИГУНИ

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни

підготовки _____ **бакалавра**
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

напряму 6.070106 – Автомобільний транспорт
(шифр і назва напряму)

Вінниця 2013 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедрою автомобілів та транспортного менеджменту
(повна назва кафедри)

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Анісімов В.Ф, д.т.н., професор;

Поляков А.П., д.т.н., професор;

Севостьянов С.М., асистент.

Програму нормативної навчальної дисципліни «Автомобільні двигуни» затверджено на засіданні кафедри автомобілів та транспортного менеджменту

Протокол від «09» січня 2013 року № 14

Завідувач кафедри _____ проф. Біліченко В.В.
(підпис)

Схвалено Методичною радою Інституту машинобудування та транспорту

Протокол від «13» лютого 2013 року № 6

Голова Методичної ради ІнМТ _____ проф. Буренніков Ю.А.
(підпис)

Заступник директора ІнМТ з НМР _____ доц. Петров О.В.
(підпис)

Схвалено Методичною радою ВНТУ

Протокол від « ____ » _____ 20 ____ року № ____

Голова _____ проф. Романюк О.Н.
(підпис)

Вступ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни складена з урахуванням вимог освітньо-професійної програми підготовки **бакалаврів** **напряму**

6.070106 – Автомобільний транспорт

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Автомобільні двигуни» є теоретичні основи роботи автомобільних двигунів та їх систем, головних принципів і розрахунків елементів і систем двигунів.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення дисципліни " Автомобільні двигуни" базується на найновіших конструкціях вітчизняних і зарубіжних автомобілів, на знаннях, отриманих при вивченні загальнотехнічних дисциплін „Фізика”, „Хімія”, „Вища математика”, “Нарисна геометрія”, “Теоретична механіка”, “Теплотехніка”, “Опір матеріалів”, “Теорія машин і механізмів”, “Технологія конструкційних матеріалів”, “Основи конструкції автомобілів”, Експлуатаційні матеріали”, “Деталі машин”.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теорія робочих процесів двигуна
2. Динаміка двигуна

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Дисципліна «Автомобільні двигуни» є однією з базових дисциплін бакалаврського напряму 6.070106 –Автомобільний транспорт і присвячена вивченню теоретичних основ роботи автомобільних двигунів та їх систем, головних принципів і розрахунків елементів і систем двигунів.

Перспектива розвитку автомобільного транспорту передбачає подальше зростання вантажообігу, кількості та якості росту автопарку, подальше покращення використання автомобілів, а також підвищення культури експлуатації автомобілів та двигунів. Важливішою з проблем є вдосконалення двигунів з метою підвищення ефективності, потужності, зменшення розмірів і ваги.

Рішення цієї проблеми можливо тільки при умовах повного розуміння фахівцями фізичних та хімічних явищ, які відбуваються в двигуні, а також у творчому використанні накопиченого досвіду науки і техніки в області конструювання, виробництва і експлуатації автомобільних двигунів.

У зв'язку із сказаним, метою викладання дисципліни постає придбання студентами глибоких знань по теорії автомобільних двигунів.

Обсяг знань, які здобувають студенти, повинен бути достатнім для вивчення подальших спеціальних дисциплін, а також подальшої інженерної діяльності випускників університету на підприємствах автомобільного транспорту.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Автомобільні двигуни» є вивчення теорії робочих процесів автомобільних двигунів внутрішнього згорання, сумішоутворення у двигунах іскрового запалення і дизельних двигунах, згорання паливо повітряних сумішей, динаміку кривошипно-шатунного механізму, врівноваження двигуна.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- суть і призначення процесів, які відбуваються в циліндрі ДВЗ при виконанні дійсного циклу;

- закономірності і найбільш корисні методи перетворення хімічної енергії палива в роботу ДВЗ;

- вплив головних конструкційних, режимно-експлуатаційних і атмосферно-кліматичних факторів на протікання процесів в ДВЗ і на формування зовнішніх показників роботи двигуна;

- сучасні методи покращення техніко-економічних показників і характеристик двигуна;

- головні критерії, які оцінюють ті або інші аспекти роботи ДВЗ і загальні характеристики силових агрегатів, які використовують на автотранспорті;

- тенденції і напрямки розвитку ДВЗ, які відповідають сучасним вимогам до рухомого складу автомобільного транспорту.

вміти:

- розраховувати двигуни;

- оцінювати вплив різних конструктивних та експлуатаційних факторів на його роботу, що забезпечує надійну роботу двигуна при оптимальних витратах палива;

- організувати і провести випробування ДВЗ, визначити основні показники роботи і характеристики ДВЗ відповідно до умов експлуатації і ремонтного виробництва;

- провести регулюючи випробування ДВЗ по паливній апаратурі і системі запалювання з метою оптимізації показників двигуна.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 216 годин, 6 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія робочих процесів двигуна

Тема 1. Вступ

Задачі вивчення курсу. Історія розвитку двигунобудування. Класифікація автомобільних двигунів Умови роботи ДВЗ.

Тема 2. Ідеальні цикли двигунів внутрішнього згорання

Термодинамічні основи циклів ДВЗ. Робочі тіла та їх властивості.

Тема 3. Дійсні цикли ДВЗ. Індикаторні діаграми карбюраторного і дизельного двигунів

Характер проходження дійсних циклів в ДВЗ і їхні головні відзнаки від термодинамічних циклів. Індикаторні діаграми дійсних циклів чотиритактних ДВЗ. Основні і допоміжні процеси і такти в дійсному циклі.

Тема 4. Процес впуску

Умови проходження процесів газообміну в чотиритактних двигунах. Фази газорозподілення. Утворення направленого вихрового руху заряду в циліндрі в процесі впуску. Параметри робочого тіла в системі впуску. Визначення тиску та температури в кінці впуску. Коефіцієнт наповнення.

Тема 5. Процес стиску

Теплообмін між робочим тілом і стінками циліндру в процесі стиску. Особливості процесу стиску в дизелях з розділеними камерами згоряння. Фактори, які обумовлюють величину ступеня стиску.

Тема 6. Процеси сумішоутворення в карбюраторних та дизельних двигунах

Головні вимоги до процесів сумішоутворення в двигунах з спалахуванням від іскри та в дизелях. Розпилювання палива під час карбюрації. Вплив режиму роботи дизеля і його технічного стану на процеси сумішоутворення.

Тема 7. Процеси згоряння в карбюраторних та дизельних двигунах

Головні поняття теорії спалахування і горіння. Згоряння суміші в бензинових двигунах. Спалахування і спалювання палива в дизелях. Термодинамічне співвідношення в процесі спалювання.

Тема 8. Процеси розширення і випуск відпрацьованих газів

Особливості процесу розширення в дійсному циклі. Тепловіддача і догоряння палива. Показник політропи розширення і вплив на його величину основних конструктивних, експлуатаційних і режимних факторів.

Тема 9. Індикаторна робота цикла

Індикаторна робота. Середній індикаторний тиск. Індикаторна потужність.

Тема 10. Індикаторні та ефективні показники двигуна

Індикаторні показники циклу. Механічні витрати двигуна. Ефективні і оцінюючі показники двигуна. Внутрішній тепловий баланс і теплова напруженість двигунів.

Змістовий модуль 2. Динаміка двигуна

Тема 11. Теоретичні характеристики двигуна внутрішнього згоряння.

Зовнішня швидкісна характеристика. Навантажувальна характеристика.

Тема 12. Кінематика поршня.

Переміщення поршня. Швидкість поршня. Графічний метод побудови кривої переміщення і швидкості поршня. Діаграма Брікса для швидкості поршня. Прискорення поршня. Графічний метод визначення прискорення поршня.

Тема 13. Кінематика шатуна.

Кутове переміщення шатуна. Кутова швидкість коливання шатуна. Кутове прискорення шатуна. Приклад визначення кінематичних параметрів поршня і шатуна.

Тема 14. Динаміка ДВЗ. Сумарна сила, яка діє на поршень

Діючі сили в системі КШМ одноциліндрового двигуна. Сили інерції і сили дії газів, які виникають при русі деталей з прискоренням.

Тема 15. Сили і моменти, які діють на КШМ.

Сумарні сили і моменти, які діють на деталі КШМ. Врівноваження двигуна. Крутячі та гнучкі коливання валів. Векторна діаграма тиску, який діє на шатунну шийку. Сили і моменти діючі на шатунну шийку. Векторна діаграма.

Тема 16. Врівноваження одно- і двоциліндрових двигунів

Фактори, які визивають неврівноваженість одноциліндрового двигуна. Загальні умови врівноваження і задачі врівноваженості. Принцип врівноваженості сил інерції мас, які створюють обертово-поступовий і обертовий рух.

Тема 17. Врівноваження чотири- і шестициліндрових двигунів

Принцип і аналіз врівноваженості рядних і V-подібних двигунів. Особливості врівноваженості двотактних двигунів. Технологічна неврівноваженість двигунів.

3. Рекомендована література

Базова

1. Анісімов В.Ф., Дмитрієва А.В., Севостьянов С.М. Тепловий та динамічний розрахунок автомобільних двигунів. Навчальний посібник. - Вінниця, 2009 – 130 с.

2. Навчальний посібник до виконання курсового проекту з дисципліни «Автомобільні двигуни» для студентів бакалаврату спеціальності 6.090258 «Автомобілі та автомобільне господарство».

3. Расчёт автомобильных и тракторных двигателей: Учеб. пособие для вузов / А. И. Колчин, В. П. Демидов – 3-е изд. перераб. и доп. – М. : Высш. шк., – 496 с.: ил.

4. Сапон Н.С., Савчинский И.Г., Дупляк О.В. Методические указания к выполнению контрольной работы и курсового проекта по дисциплине «Автомобильные двигатели». - Винница : ВПИ, 1988. – 43 с.

5. Анисимов В.Ф. Методические указания к курсовому проекту по автомобильным двигателям. Тепловой и динамический расчет с применением ЭЦВМ. - Винница : ВПИ, 1983. – 55 с.

6. Сапон Н.С., Савчинский И.Г., Кожемяка Ю.В. Методические указания к расчету основных деталей, механизмов и систем двигателя в курсовом проекте по дисциплине «Автомобильные двигатели».- Винница: ВПИ, 1988. – 39 с.

7. Анисимов В. Ф. Частная методика определения многофакторной связи параметров автотракторных дизелей / В. Ф. Анисимов. – К.: Межвузовское полиграфиздат., 1984. – 60 с.

8. Анісімов В. Ф. Конструкція і розрахунок автомобільних і тракторних двигунів: Навчальний посібник / В. Ф. Анісімов, І. Г. Савчинський. – Вінниця: ВДТУ, 2001. – 90 с.

9. Анісімов В. Ф. Тепловий та динамічний розрахунок автомобільних двигунів: Навчальний посібник / В. Ф. Анісімов, А. В. Дмитрієва, С. М. Севостьянов. – Вінниця: ВНТУ, 2009. – 130 с.

10. Анохин В. И. Отечественные автомобили / В. И. Анохин. – М.: Машиностроение, 1977. – 597 с.

11. Краткий автомобильный справочник. – М. : Транспорт, 1986. – 464 с.

12. Расчет автомобильных и тракторных двигателей / Колчин А. И., Демидов В. П. – М.: Высш. шк., 2003. – 496 с.

13. Хачиян А. С. Двигатели внутреннего сгорания. / А. С. Хачиян, К. А. Морозов, М. Г. Шатров; под ред. В. Н. Луканина, в 3-х кн. – М.: Высш. шк., 2005.

14. Попык К. Г. Динамика автомобильных и тракторных двигателей / К. Г. Попык. – М. : Высшая школа, 1990. – 328 с.

Допоміжна

1. Автотракторные двигатели: Учебник. Под ред. М.С.Ховаха – 2-е изд.: М. Машиностроение, 1977.

2. Двигатели внутреннего сгорания: Учебник. Под ред. В.Н.Луканина: - 4-е изд. М: Высшая школа, 1984.

3. Двигатели внутреннего сгорания. Теория поршневых и комбинированных двигателей: Учебник. Под ред. А.С.Орлина, М.Г.Круглова: - 4-е изд. М.: Машиностроение, 1983.

4. Конструкция и расчет поршневых и комбинированных двигателей /Орлин А. С., Вырубов Д. Н., Круглов М. Г. и др. – М.: Машиностроение, 1992. – 464 с.

5. Гугин А.М. Быстроходные поршневые двигатели. Справочник. - Л.: Машиностроение, 1967. - 259 с.

6. Николаенко А. В. Теория, конструкция и расчет автотракторных двигателей / А. В. Николаенко. – М. : Колос, 1984. – 336 с.

4. Форми підсумкового контролю

5 триместр	–	залік.
7 триместр	–	іспит;
	–	курсозна робота.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль, який здійснюється у формі фронтального, індивідуального чи комбінованого контролю знань студентів під час практичних та лабораторних занять, тестування, колоквіумів, контрольної роботи (для студентів заочної форми навчання), заліку, захисту курсової роботи, іспиту.